

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

10. SZÁM

2014 ÁPRILIS-JÚNIUS

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor

A kuratórium tagjai: Eszteró Lajos †

Tóth Sándor

Vajó Sándor

Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

Tisztelt Madárbarát

Egy újabb negyedév telt el előző kiadványunk megjelenése óta. A mostani számban csupán két írást talál az Olvasó, terjedelmüknél fogva nem is férne több el belőlük. És hogy a két írás milyen kiváló két írás, azt remélhetőleg az Olvasó is megerősíti. Folytatjuk természetesen Siroki Zoltán remek ismeretterjesztő cikkeinek a felkutatását, és sikerül is újabb és újabb írásokra akadnunk. A most közreadott cikk sem tartozik a legismertebbek közé, bízunk benne érdeklődéssel fogadják.

A másik remekbeszabott beszámoló ismét egy hazánkban születet első sikeres tenyészedményét mutatja be egy viszonylag ritka papagájfajnak. Minden elismerésünk a cikk szerzőjének, nem csupán a különleges eredmények miatt, még inkább azért, hogy meg is osztja tapasztalatait velünk. Köszönjük minden tenyésztőnek a munkáját, aki írásaival úttörő módon nyújt segítséget minden tenyésztőtársának a további eredmények elérésében. Minden tenyésztőt arra biztatunk ezután is, hogy ossza meg velünk sikereit, kudarcait a ritka fajok tartásáról és tenyésztéséről az elkövetkezendőkben is.

Még nem késő talán újra felhívunk a hazai madárbarátok figyelmét arra, hogy az adóbevallási időszak vége felé közeledve lehetőségeikhez mérten támogassák adójuk 1 %-ával Alapítványunkat. Adószámunk a következő: 18044861-1-15.

A 2014-as év díjazottjára írásban, a jelölés indoklásával augusztus 15.-éig következő szervezetektől és személyektől várjuk a jelöléseket:

- A Magyar Díszmadártenyésztők Országos Szövetségének (MDOSZ) elnöksége
- Az MDOSZ tagszervezeteinek elnökségei
- A Magyar Díszmadártenyésztők Pannónia Országos Szövetségének (MDPOSZ) elnöksége
- Az MDPOSZ tagszervezeteinek elnökségei.
- Az alapítvány kuratóriumi tagjai, valamint elnöke
- Az Alapító

A felsorolt szervezetek és személyek 1-1 főt javasolhatnak ez évben is. Várjuk, és előre is köszönjük ajánlásaikat.

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL 10. RÉSZ

A fészeképítés nagymesterei

Brehm meleg, színes szavakkal, érdekesen írja le megfigyeléseit a narancsszínű-szövőmadárról. Ez jellegzetes tagja egy nagyon szép és igen érdekes madárcsaládnak, amelynek tagjai egész Afrikában élnek. Ezek a gyönyörű madárkák azonban nemcsak a tengerentúli világrészek forró égövi tájait népesítik be, hanem megtalálhatók az európai állatkertek és állatbarátok madárgyűjteményeiben is, és mindenütt szembe ötlük pompás tarka tollazatuk és érdekes viselkedésük.

A szövőmadarak nyár végén és ősszel tömegesen érkeznek főleg Afrikából, de Ázsiából is a külföldi madárpiacokra, ahonnan aránylag olcsón beszerezhetők. Kezdetől fogva kedvenceim voltak és mindig iparkodtam madárkedvelő ismerőseim figyelmét rájuk terelni. Majdnem 200 fajuk ismeretes; 178 faj él Afrikában, kilenc Madagaszkáron és hét Indiában. Ezek közül mintegy 70 fajt hoztak be Európába. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy mind a 70 faj kapható is, körülbelül 20 faj szerezhető be könnyen, a többi csak elvétve, ritkán kerül a madárpiacra. Ha a madárkedvelő szövőmadárról beszél, mindig ezeket érti és nem a díszpintyeket, bár azok is a szövőmadarak családjába tartoznak. Igen alkalmasak a fogságban tartásra. Elsősorban rendkívül szívós, igénytelen madarak, amellettt magevők; a fogságot még kedvezőtlen körülmények között is sokáig bírják. Csak ritkán hullanak el és a hosszú tengeri utazás sem igen viseli meg őket. Ha az ember szövőmadarakat hozat, alig kell veszteségre számítania, ez pedig nagy előny, mert más tengerentúli kényesebb madaraknak sokszor a 70%-a elpusztul. Édesatyám 1924-ben egy hím *Sitagra vitellina*-t vett. Ez a példány később a budapesti állatkertbe került, ahol még ma is a legjobb egészségben él. A szövőmadarak a hideget is jól tűrik, fűtetlen, de fagymentes helyiségben egész télen tarthatók, sőt egyes fajok széltől védett helyen a szabadban is baj nélkül telelnek. A hímek nászruhája a legszínpompásabb madarakéval vetekedik. A *Pyromelana*-nem — genus — színezete skarlátvörös, sárga és szép bársonyfekete, ilyen például a narancsszínű-szövőmadár és a Napoleon-szövőpinty. A Madagaszkáron és a szomszédos szigeteken élő fajokon fekete szín alig van, túlnyomó a vörös és a sárga, példa erre a madagaszkári-szövőpinty. Az afrikai, úgynevezett sárga-szövőmadarakon a fekete szín főképpen a fejre szorítkozik, tollazatuk többi része szép sárga vagy barna.

Ha a tapasztalatlan madárkedvelő az állatkertben vagy másutt nászruhás szövőmadarakat látott és szépségükön felbuzdulva, siet néhányat megrendelni, kellemetlenül csalódhat. Minthogy a madárkedvelők jó része polgári sorban él, tehát nem valami módos ember, természetes, hogy a legolcsóbban hirdető kereskedőktől hozat madarat. A madarak megérkeznek, a boldog tulajdonos izgatottan bontja fel a szállító ládikát, de íme, a várva-várt ríktószínű madarak helyett verebeket,

és pedig nőtény verebeket kapott, az első pillanatban ugyanis ez a látszat. A jövevényeket alaposabban szemügyre véve megállapítja, hogy mégsem verebek, de hogy nőtények, az biztosnak látszik. Pedig nem így van; a hímeknek csupán a nászruhájuk színpompás, tehát csak a költési időszakban színeződnek tarkára, különben teljesen hasonlóak a tojókhoz, ezeknek színezete pedig szürkésbarna, vagy fakó zöldessárga. Az árjegyzékben a kereskedő rendszerint jelzi, hogy a szövőmadarak díszben vannak-e vagy sem, mert a nászruhások jóval drágábbak. Amikor nem nászruhások, nehéz a hímeket a tojótól megkülönböztetni, úgyhogy az ember könnyen kaphat egy pár helyett két hímeket, s ez még a jobbik eset, de kaphat két tojót is. A szövőmadarak nem is annyira színpompájuk, inkább fészeképítő művészetük miatt híresek. Afrikai útleírások gyakran megemlékeznek róluk és a képek között mindig van néhány szövőmadárfészekkel teleaggatott fáról készült fénykép. Fészüket a magas fűben, vetésben, folyómenti nádasban, kókuszpálmára, mimóza-, akác-, tamariszk- vagy más fára építik, egy-egy fán 20—30, sőt gyakran 100 fészek is van, amelyet a hím készít el. A fészek mindig zárt gömb-, zacskó- vagy lombikalakú, oldalt kerek bejárólyukkal; sok faj rövidebb vagy hosszabb, lefelé irányuló bebujócsövet készít. A fészek fala rendszerint vékony, átlátszó, de bámulatosan erős és vízhatlan. A hímek nagyon szorgalmasan dolgoznak, amint az egyik fészek elkészült, rögtön hozzálátanak a másik megépítéséhez, erre szükség is van, mert többnejűségben élnek.

Egyes fajok külön hálótanyát készítenek, ez csak sátorszerű tető és ennek alját összekötő fonadék, amely némi védelmet nyújt az idő viszontagságaival szemben. Fogságban kókusz- és agave rostot szoktak nekik adni, ebből az anyagból készülnek a legszebb fészkek, de vannak fajok, amelyek a friss zöld füvet jobban kedvelik. Néhány évvel ezelőtt a budapesti állatkertben valamelyik nagyobb szövőmadár, valószínűleg a *Hyphantornis cucullatus* St. Mull. a feketefenyő hosszú tüiből készített néhány fészket. Valóságos műremek volt mindegyik, a legszebb szövőfészkek, amelyeket valaha láttam. Sok jó tulajdonságuk mellett van egy árnyoldaluk is, amennyiben civakodók, veszekedők, de nem éppen összeférhetetlenek. A hímek különösen költés idején nagyon izgatottak, úgyhogy kis helyen nem tarthatók együtt. Ha valaki költési eredményeket akar elérni, feltétlenül madárszobára vagy kerti madárházra van szüksége. Négy-öt békéesebb fajból ugyan össze lehetne válogatni kisebb helyen is jól megférő társaságot, de a madárkedvelő ezzel nem szokta beérni, hiszen éppen a legnyughatatlanabbak a legérdekesebbek. Bizonyára a szövőmadarak izgága, veszekedő természete és az a körülmény, hogy más kisebb madarakkal nem tarthatók együtt, okozza azt, hogy a madárkedvelők pompás színezetük és egyéb jó tulajdonságuk ellenére is idegenkednek tőlük és csak kevesen vannak, akik különös figyelemmel foglalkoznak velük. A szövőmadaraknak külön, tágas helyiségre van szükségük, ahol kényelmesen csatázhatnak, és alkalmuk van egymás elől kitérni. Lássuk már most, hogyan fest egy szövőtársaság a fogságban.

Tegyük fel, hogy sikerült vagy 15 fajt az állományba összeszedni, fajonként egy-két hímeket, minden hímre két-három tojót számítva. A szövők legnagyobb része akkor költ, amikor nálunk tél van, tehát az ősszel és télen beszerzett állatok díszben vannak, de a nyári meleg és napfény híján hamarosan megvedlenek és egyszerű, szürke ruhába öltöznek. Amikor március végén vagy április elején az idő annyira

megenyhül, hogy a szabadba kerülhetnek vagy a madárszoba ablakai nyitva tarthatók, a tavaszi napsugár egy verébszínű, csendes társaságra köszönt. A nemrég még rikító vörös, sárga és szép bársonyfekete köntösben pompázó hímek, szépségük teljes tudatában, berzenkedve röpködtek fel s alá és elkeseredetten harcoltak egymással a fészeképítésre különösen alkalmas faágért, most azonban szürkén, meghunyászkodva gubbasztanak pihenésre kiválasztott helyükön és miben sem különböznek a tojóktól. Valamikor annyira harsány hangjukat is csak ritkán hallatják, esznek és tovább gubbasztanak. Nem valami derűs látvány, az bizonyos. Ám a természet körülöttük újraéled, a környék madárdaltól hangos, és hazai madaraink nagy része már fészekrakással foglalatoskodik.

Ez a mi csendes társaságunkra is hatással van. A hímek már nem olyan közönyösek, a kókusz és agave-rostok körül kezdenek settenkedni. Éneknek alig nevezhető csörgésükből, nyikorgásukból valami töredék itt is ott is hallható, végre egy-egy sárga vagy vörös toll is megjelenik rajtuk és jelzi, hogy megkezdődött a színeződés. Ha ez a folyamat megindult, a színeződés meglepő gyorsan halad. Két-három hét múlva a társaság legnagyobb része díszben van. A helyzet hamarosan teljesen megváltozik. Már nem elég egy etető, hármat-négyet kell a szoba különböző pontjain elhelyezni, hogy a gyengébbek ne szenvedjenek esetleg szűkséget. A hímek buzgón énekelnek, az éneklés természetesen mindenhez hasonlít, csak éppen énekléshez nem. A narancsszövő éneke halk lánccsörgéshez hasonlít, másoké rekedt krákogás, prüsszögés és rikoltozás alkotta ütemek sorozata, a nagyobbaké valósággal fülhasogató, egyiké-másiké pedig — főképen a nagyobbaké — a seregély hangcicsálására emlékeztet.

Minden hím hosszas csatározás után kiverekszik magának egy sarkot és ott hamarosan hozzá is lát a fészeképítéshez. Bámulatos gyorsan és ügyesen dolgoznak, a megépített fészek valóságos műemkek. Megecsik, hogy egyik-másik a költés szándéka nélkül, csupán a saját szórakoztatására, egyik fészket a másik után készíti el, néha négyet-ötöt egymás mellé és amelyik nem tetszik neki, azt szétszedi és újraszövi. Ha valamelyik tojónak kedve kerekedik a fészeképítés nemes munkáját ellenőrizni, a hím a szövést abbahagyja, a fészek párkányán lefelé csüng, tollazatát felborzolja, s közben buzgón énekel. Majd elrepül a fészektől, aztán visszatér és a nőstény előtt násztáncot jár. Nagyon mulatságos látvány, amikor szárnyát leeresztve vagy fölfelé csapkodva, tollazatát felborzolva, bohóc módjára ugrál a tojó körül, néha megáll, és hajlongva énekel, majd újakezdi. A hímek majdnem egész nap veszekednek. Ezek a viaskodások különösen akkor érdekesek, amikor egyformán erős példányok az ellenfelek. A harcoló felek rövideket csattogva, lassan közelednek egymáshoz, közben harsányan rikoltozva bátorítják magukat, vagy iparkodnak az ellenfelet megfélemlíteni. Arasznyira egymástól megállnak, hol közelebb mennek, hol távolodnak, kerülgetik egymást, de támadni egyik sem mer, közben látszik, hogy a haragtól csaknem megpukkadnak. Rendszerint az a győztes, amelyiknek több a türelme. Többször láttam, hogy a türelmét vesztett fél haragjában egy fűszálat tépett szét, vagy a közelében levő gyengébb lakótársán töltötte ki bosszúját, a győztes pedig diadalmas csörgéssel, megelégedetten szállt vissza fészkére. A szövőmadarak ezek nélkül a veszekedések nélkül nem volnának olyan érdekesek.

Egy részük nagyon nehezen költ; eredményt főképpen a sárga-szövőmadaraktól lehet várni. Mihelyt a tojó lerakta tojásait és ülni kezd, a hím éberrel figyelve őrzi fészket. Jaj minden betolakodónak! A fészke körül még a legjámborabb is bátran a sarkára áll s a nála jóval nagyobbakkal is harciasan szembeszáll, rendszerint sikerrel, mert szükség esetén a tojó is segít az alkalmatlankodót elzavarni. A legtöbb hím nem is tesz egyebet, a fiókák felnevelése rendszeren a tojó dolga, természetesen kivételek is vannak. A kis álarcos-szövő (Sitagra luteola Lcht.) hímje például felváltva kotlik a tojával és fiókáikat is közösen etetik. Annak, aki nagyobb szövőtársaságot tart, igen nagy gondot okoz a fiókák felneveléséhez szükséges lágyeledel megszerzése, mert a fiókákat úgyszólván csak rovarokkal nevelik fel. Mivel azonban az öreg madarak maguk is igen sok friss hangyatojást és lisztkezacot fogyasztanak, az ember nem győzi őket lágyeledellel.

A fiókák nevelése idején pedig nem lehet takarékoskodni. Rendszeren csak két-három tojást raknak. A fiókák repülős korukban anyjukhoz hasonlóak s ezt a színezetet két évig megtartják, és csak a harmadik évben kapják meg a nászruhájukat; kivétel a kis álarcos-szövő, amely már a következő évben kiszíneződik. Egy évben többször, kétszer-háromszor is költenek. Amikor az októberi hideg napok beköszöntének, a hímek kezdik levetni nászruhájukat és az egész társaság csakhamar megint szürkébe öltözik. A kerti röpdeből bekerülnek téli szállásukra és megint csendes, szürke madarak várják a következő tavaszt.

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL

11. RÉSZ

A vöröshasú ara első hazai tenyésztése

Egy baráti kapcsolatnak köszönhetően került hozzám egy ivarérett, Orthopsittaca (Ara) manilata pár. Mikor meghallottam, hogy az őket gondozó idős házaspár nem tudja tovább gondozni őket és rám gondoltak az eladási szándékukkal, egyből lázas kutatómunkába fogtam, hogy minél többet megtudjak róluk. Sajnos vajmi kevés gyakorlati útmutatót találtam róluk a világhálón, vagy mert nem sokan tartják, vagy pedig azért, mert a tapasztalatok árán megszerzett tudást nem kívánták megosztani. Minden esetre, a korábbi tulajdonosokat alaposan kifaggattam eddigi, a madarakkal kapcsolatos tudásukról és arra az elhatározásra jutottam, hogy mindenképp jobb körülményeket, változatos táplálékot szeretnék nekik biztosítani, hogy az új helyen optimálisabban érezzék magukat.

Elhelyezés

A röpdé két külön részre tagozódott egy 3x3,5x2 m-es belső és egy 3,5x4x2 m-es külső részre. A madárházban kerültek elhelyezésre az etető és itató edények, valamint a táplálkozás-kiegészítőt tartalmazó tálak. Ezekben folyamatosan volt tiszta víz, magkeverék, zöldég és gyümölcs vegyesen, emésztéshez szükséges kavics, valamint agyag. A belsőtér kialakításánál ügyeltem, hogy az ülőrudak kellő távolságban legyenek, hogy a madarak kénytelenek legyenek a szárnyaikat is használni, valamint az egyik sarokban alakítottam ki egy, a biztonságérzetet növelő részt, ahol sűrűn helyeztem el különböző vastagságú, nagyságú ágakat. Madaraim szerettek rágni, ezért a vékonyabb gallyakat gyakrabban, a vastagabbakat 2-3 hetente cseréltem. A külső részben csak két ülőrúd került, az egyik a kijárat nyílás közvetlen közelébe alacsonyan, a másik pedig a volier túlsó végébe magasra, így semmi nem akadályozta a röptüket. Itt említem meg, hogy a megelőzésben jobban hiszek, mint a már kialakult betegségek gyógyításában, ezért az ágak nálam mindig fűzből kerültek a röpdébe (szalicil, tanninok, stb.).

A madarak kedvükre járhattak ki és be egész nap, viszont éjjel mindig a belső helyen éjszakáztak, amikor a kijárat zsilipajtó lezárásra került.

Táplálás

Táplálásukra vonatkozóan sem találtam biztos információt, volt ahol azt írták, hogy kizárólag a zsíros pálmamagot fogyasszák, volt ahol azt, hogy sok gyümölcs és zöldségfélét kell nekik biztosítani. Én, az amazon és az ara magkeveréket kevertem feles arányban és ezt adtam a madaraimnak és szinte folyamatosan kaptak

zöldséget és gyümölcsöt. Az utóbbinál ki kellett tapasztalnom, hogy mi az amit kedvelnek és szívesen esznek és hónapok múlván rájöttem, hogy a céklát, paradicsomot, kivit, sárgarépát és a narancsot részesítették előnyben, számomra érdekes, hogy az almát szinte meg sem kóstolták.

Mint korábban említettem a kisarák viszonylag sokat rágtak, ezért még a téli időszakban is biztosítottam részükre friss ágakat. Ezt úgy tudtam megoldani, hogy a januári hidegben levágott növényi részek egy vödör vízbe kerültek (nálam, télen sem csökkent a belső részben + 5 C alá a hőmérséklet, ilyenkor az lezárásra került), amíg kihajtottak, így nagy élvezettel 'csócsálták' a zsenge leveleket.

Költés

Megfigyeléseim szerint ezen időszak decemberben kezdődött, amikor a hím lázasan udvarolt a tojónak és etette.

A felkészítést a november közepén kezdtem fokozott lágyeleség etetésével. Eleinte hetente két alkalommal kaptak a keverékből, majd december vége felé már négyszer, ötször és ilyenkor már kétszer teljes kiőrlésű lisztből készült kétszersültet, napi egy-egy darabot.

A lágyeleséget az alábbiak szerint készítettem:

csíráztatott, fekete napraforgó,
búzacsíra,
főtt tojás,
gyári lágyeleség,
kekszpor (háztartási),
apróra vágott tyúkhúr (jó idő esetén),
máriatövis mag,
reszelt sárgarépa,
pici madárhomok

A felsoroltakból egy morzsalékos masszát állítottam össze, ezzel a fiókákat is gond nélkül felnevelték.

A második tojás lerakása után a tojó kizárólag ürítés végett hagyta el a természetes odút, párja lelkiismeretesen etette, sokszor beült mellé, de közvetlenül a kotlásban nem vett részt.

A 25-27 napra kikelt fiókákat eleinte csak a tojó etette (ebben az időszakban is a hím táplálta), majd kb. kéthetes koruktól a hím is bekapcsolódott.

Nálam igen lelkiismeretes szülőknek bizonyultak, költési időszakban a hím hangos kiabálásba kezdett, mihelyst megközelíttem a röpdét, a tojó fészekellenőrzéskor sem szállt le fészkeről, inkább hevesen védelmezte azt.

Féltem, nehogy összetörjenek a tojások, illetve megsérüljenek a fiókák, ezért az általam nagyon tisztelt Máthé József tenyésztő javaslatára kamerával láttam el azt.

Egy percig sem bántam ezt meg, rendkívül sok élménnyel gazdagodtam a madarak szociális életének megfigyelése közben!

Kiss Attila

A Siroki díj (vándorszerleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pálinkás György
2013 Maróti Béla